

## Dijital Vatandaşlık\*

### *Global Digital Citizenship*

Çev: Atakan Aydın\*\*

#### Öz

*Bu çalışma ile Küresel Dijital Vatandaşlık Kurumu (Global Digital Citizen Foundation) tarafından hazırlanan Dijital Vatandaşlık Sözleşmelerini Türkçe'ye kazandırmak; dijital vatandaşlık algısının ülkemizde oluşmasına ve gelişmesine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.*

**Anahtar Sözcükler:** *Dijital vatandaşlık; öğretim ve öğrenim; lise eğitimi; ilköğretim.*

#### Abstract

*This work was carried out to add Digital Citizenship Agreements created by Global Digital Citizenship Foundation to Turkish literature and provide contribution to create and improve digital citizenship awareness in Turkey.*

**Keywords:** *Digital citizenship; teaching and education; primary and secondary education.*

İnternet ve ona bağlı olarak gelişen teknolojiler, akıllı telefonlar, uygulamalar, sosyal ağlar, elektronik kitaplar, dergiler ve doğru ya da yanlış içerik sunan web sayfaları, yediden yetmişe herkesin yaşamını çevrelemiştir. Dijital ortamda yayınlanan bilgiler, kurulan iletişim sayılarıyla ifade edilemez boyutlara ulaşmış; bilgi fiziksel ortamların dışına çıkarak 'bulutlar' dan erişilir formata dönüşmüştür. Kısaca herkes; istediği her şeyi çevrimiçi olarak yayınlatabilir ve sınır tanımaksızın çevrimiçi ortamda seyahat edebilir olmuştur.

İnternetin insanlar ve toplumlar üzerinde yarattığı etki vatandaşlık kavramını dijital ortama taşımış ve dijital vatandaşlık kavramı ortaya çıkmıştır. Dijital vatandaşlık, 'internet ortamında etik ve evrensel kurallar çerçevesinde her türlü tehlikenin bilincinde hareket etmek' olarak tanımlanabilir.

*Norton Online Family* raporuna göre dünya genelinde internet kullanan çocukların yüzde 62'si sanal zorbalığa ya da uygunsuz paylaşımlara maruz kalmıştır. Ayrıca yapılan araştırmalar cinsel içerikli mesajlaşma yaşının oldukça düştüğünü de ortaya koymaktadır. Dünya nüfusunun yarısından daha fazlasının internetle henüz tanışmadığı gerçeği (State of Connectivity), farklılıklara ve düşüncelere karşı gösterilmesi gereken saygı ve anlayışı geliştirecek eğitimlere olan gerekliliği ve çevrimiçi ortamda seyahat eden savunmasız kişileri bekleyen tehlikeyi ortaya koymaktadır. Bu nedenle daha düzeyli, güvenli ve yaşanılabilir bir dijital dünya için dijital vatandaşlık eğitimi her devletin, kurumun ve ailenin öncelikleri arasında yer almalıdır.

Dijital vatandaşlık eğitimi ile öncelikle öğrencilerin, sahip olmaları gereken 21. yüzyıl becerilerini etik kurallar doğrultusunda edinmelerini sağlamak ve bunları geliştirmek hedeflenmelidir. Bu amaçla gerek aileler gerekse eğitim kurumları konuya ilişkin politikalar üretmeli ve eğitim programları tasarlamalıdır.

\*Dokümanın orijinali için bkz: Digital Citizenship Agreements – <https://globaldigitalcitizen.org/resources>

\*\* Kütüphane Müdür Yardımcısı, Robert Kolej Kütüphanesi. e-posta: [aaydin@robcol.k12.tr](mailto:aaydin@robcol.k12.tr)

Aşağıda yer alan Global Vatandaşlık Kurumu tarafından oluşturulmuş ilköğretimin birinci; ikinci kademelerine ve lise düzeyine yönelik Dijital Vatandaşlık Sözleşmeleri, öğrencilerin çevrimiçi ortamda nasıl davranması gerektiğine ilişkin temel ilkeleri içermektedir.



## Dijital Vatandaşlık Sözleşmesi Lise

### **Kendine Karşı Saygı**

Sanal ortamda öncelikle kendime saygı duyacağım; uygun adlar seçeceğim; yazılarıma ve yayınladığım fotoğraflara dikkat edeceğim; kişisel bilgilerim, özel yaşantım, yaşadığım olaylar ya da arkadaşlarıma ilişkin bilgi yayınlamayacağım ve müstehcen ifadeler kullanmayacağım.

### **Kendine Karşı Sorumluluk**

Sanal ortamda yayınladığım bilgilerin kendim için herhangi bir risk taşımadığından ya da oluşturmayacağından emin olacağım. Gerçekleştireceğim faaliyetleri, iletişim bilgilerimi ve kişisel bilgilerimi paylaşmayacağım. Bana karşı yapılan uygunsuz davranışları ve saldırıları rapor edeceğim. Şifrelerimi, hesaplarımı ve sahip olduğum kaynaklara ilişkin bilgileri koruyacağım.

### **Başkalarına Karşı Saygı**

Sanal ortamda herkese karşı saygılı olacağım. İnsanları rahatsız etmeyeceğim, insanlara zorbalık yapmayacağım ve insanların özel alanlarına girmeyeceğim. Kullandığım web sitelerinde faaliyet gösteren insanlara saygı duyacağım. İnsanları aşağılayan, pornografik içeriğe sahip, ırkçı bir tutum sergileyen ve uygunsuz web sitelerini ziyaret etmeyeceğim. Sahip olduğum hakları kötüye kullanmayacağım.

### **Başkalarına Karşı Sorumluluk**

Sanal ortamda kötüye kullanımları, suistimalleri rapor ederek; uygunsuz içerikleri başkalarıyla paylaşmayarak; insanları aşağılayan, pronografik içeriğe sahip, ırkçı bir tutum sergileyen, uygunsuz web sitelerini ziyaret etmeyerek başkalarına karşı olan sorumluluğumu yerine getireceğim.

### **Entelektüel Mülkiyet Haklarına Karşı Saygı**

Sanal ortamda yer alan kaynakları kullanmak için izin alacağım. Kullandığım web sitelerini, kitapları ve diğer kaynakları uygun bir şekilde çalışmamda belirteceğim. Birincil ve ikincil kaynaklara ilişkin bilgileri doğru bir şekilde göstereceğim. Çalışmamda kullandığım tüm bilgilerin doğruluğunu teyit edeceğim. Adil kullanım kuralları doğrultusunda hareket edeceğim.

### **Entelektüel Mülkiyet Haklarına Karşı Sorumluluk**

Başkaları tarafından üretilen yazılımları ve araçları kullanmak için izin alacağım. Korsan

programlar yerine açık kaynak kodlu ve ücretsiz programları kullanacağım. Kullanmak istediğim yazılımlar için öncelikle gerekli lisansları satın alacağım ve onlara kayıt olacağım. Dinlediğim müzikleri satın alacağım ve bunlara sahip kişilerin mülkiyet haklarını ihlal edecek şekilde kimseyle paylaşmayacağım. Her zaman dürüstlük ilkesi çerçevesinde hareket edeceğim.

Bu sözleşmeyi imzalayarak, her zaman kendime ve başkalarına karşı saygılı olacağımı ve etik kurallar çerçevesinde hareket edeceğimi taahhüt ediyorum.

Ben, ..... bu sözleşmede yer alan dijital vatandaşlık ilkelerini takip edeceğime ve bu ilkelere uygun davranmadığım durumlarda yaptırımlarla karşılaşacağımı kabul ve beyan ederim.

İmza: ..... Tarih:.....



Dijital Vatandaşlık Sözleşmesi  
İlköğretim İkinci Kademe

### **Kendine Karşı Sorumluluk**

- Sanal ortamda uygun adlar kullanın.
- Sanal ortamdaki arkadaşlarınızı gerçek hayatta iletişim kurduğunuz, tanıdığınız kişilerden seçin.
- Sadece yaşınıza uygun ve bu konuda bilgi içeren web sitelerini ziyaret edin. Kimi web sayfaları sadece yetişkinler içindir. Bir web sayfası anne ve babanıza ya da aile büyüklerine gösteremeyeceğiniz içeriğe sahip ise o web sayfası sizin için uygun değildir.
- Kişisel ayarlarınızı düzenleyin. Paylaşımlarınızın sadece sizi tanıyan kişiler tarafından görülebilmesi için gerekli düzenlemeyi yapın.
- Uygun içerikleri ve fotoğrafları paylaşın. Profilinizi ya da fotoğraflarınızı görüntüleyen herkesin dostça yaklaşacağını düşünmeyin.
- Sanal ortamda sizi rahatsız ya da mutsuz eden şeyleri rapor edin.
- Sanal ortamda yaşadığınız iyi ya da kötü şeyleri anneniz, babanız ve öğretmenleriniz gibi güvenilir kişilerle paylaşın.

### **Başkalarına Karşı Sorumluluk**

- Kışkırtıcı iletiler yazmayın ya da uyun olmayan yazıları bir başkasına iletmeyin.
- Zorbalık ve kabalık içeren konuşmalara dahil olmayın.
- Zorbalık ve kabalık içeren konuşmaları rapor edin. Yazılanların sizin hakkınızda olduğunu düşünerek empati kurun. Hakaret içeren her türlü şeyden uzak durun.
- Bazı web siteleri uygunsuz içeriğe sahiptir. Irkçılığa, bağnazlığa ve kabalığa yönlendiren içerik sunarlar. Bu tür web sitelerini kullanmayarak diğer insanlara karşı saygınızı gösterin ve sorumluluğunuzu yerine getirin. Uygunsuz içerikteki

web sitelerini yanlışlıkla açmanız durumunda, kapatın ve yaşadığınız olayı anneniz, babanız ya da öğretmeninizle paylaşın.

- Bir başkasının alanına davet edilmeden gizlice girmeyin ve fotoğraflarını kopyalamayın. Herkesin özeline saygı duyun.

### **Mülkiyet Haklarına Karşı Sorumluluk**

- Başkalarına ait mülkiyeti izinsiz ya da bedelini ödemeksizin kullanmayın. Mülkiyet haklarına her koşulda saygı duyun. Sanal ortamda yer alan film, oyun ve müzik gibi telif hakkı olan eserleri telif hakkını ödemeksizin yüklemenin hırsızlık olduğunu unutmayın.
- Diğer insanlarla birlikte ortak sahibi olduğunuz müzik, film, oyun ve diğer yazılımları paylaşmayın.
- Sanal ortamdan aldığınız bilgileri kullanmadan ya da paylaşmadan önce doğruluğunu denetleyin. İnternet ortamında herkesin kolaylıkla bilerek ya da bilmeyerek yanlış bir şeyler yayınlatabileceğini unutmayın. Bu nedenle güvenilir web sayfalarından yararlanın ya da aldığınız bilginin başka kaynaklara giderek doğruluğunu kontrol edin. Şüphe ediyorsanız anneniz, babanız ya da öğretmeninizden yardım alın.
- Web sitesi ziyaretleriniz sırasında uygun davranışlar sergileyin, sayfalar içinde değişiklikler yapmayın ya da onlara zarar vermeyin. Gördüğünüz aksaklıkları ilgili kişi ya da kuruma rapor edin.
- Bu sözleşmeyi imzalayarak, her zaman kendime ve başkalarına karşı saygılı olacağımı ve etik kurallar çerçevesinde hareket edeceğimi taahhüt ediyorum.

Ben, ..... bu sözleşmede yer alan dijital vatandaşlık ilkelerini takip edeceğime ve bu ilkelere uygun davranmadığım durumlarda yaptırımlarla karşılaşacağımı kabul ve beyan ederim.

İmza: ..... Tarih:.....



Dijital Vatandaşlık Sözleşmesi  
*İlköğretim I.Kademe*

### **Kendine Karşı Sorumluluk**

- Bilgisayar kullanmak için izin alacağım.
- Sadece izin verilen sayfaları ziyaret edeceğim.
- Sadece öğretmenimin izin verdiği kendime ait fotoğrafları ve hikayeleri paylaşacağım.
- Annemi, babamı ve öğretmenimi sanal ortamdaki arkadaşlarım hakkında bilgilendireceğim.
- Sanal ortamda uygun olmayan davranışlar sergileyen kişileri annem, babam ve öğretmenimle paylaşacağım.

**Başkalarına Karşı Sorumluluk**

- İnsanlar hakkında sadece güzel şeyler yazacağım.
- Bir fotoğraf ya da bir hikaye paylaşmak istediğimde öncelikle ilgili kişilerden izin alacağım.
- Uygun içeriğe sahip yerleri ziyaret edeceğim; uygunsuz bir içerik ile karşılaşsam annemi, babamı ve öğretmenimi bilgilendireceğim.

**Mülkiyet Haklarına Karşı Sorumluluk**

- Film, oyun ve müzik indirmeyeceğim.
- Web sitelerini kullanarak eriştiğim her bilginin doğruluğunu kontrol edeceğim.
- Sanal ortamda kurduğum iletişime dikkat edeceğim ve uygun olmayan ifadeler kullanmayacağım.

**Kaynakça**

Global Digital Citizen Foundation (2014). *Digital citizenship agreements*. (A. Aydın, Çev.) 23 Şubat 2015 tarihinde <https://globaldigitalcitizen.org/wp-content/uploads/2014/03/gdc-agreements.png> adresinden erişildi.

*State of Connectivity: 2014, A report on global internet access* (2014). 28 Şubat 2015 tarihinde [https://fbnewsroomus.files.wordpress.com/2015/02/state-of-connectivity\\_2.pdf](https://fbnewsroomus.files.wordpress.com/2015/02/state-of-connectivity_2.pdf) adresinden erişildi.

Symantec Corporation (2010). *Norton Online Family Report: Global insights into family life online*. 28 Şubat 2015 tarihinde [https://us.norton.com/content/en/us/home\\_homeoffice/media/pdf/nofr/Norton\\_Family-Report-USA\\_June9.pdf](https://us.norton.com/content/en/us/home_homeoffice/media/pdf/nofr/Norton_Family-Report-USA_June9.pdf) adresinden erişildi.